

Karol Čukan

**NÁZORY MLÁDEŽE
NA OBRANU VLASTI A ARMÁDU**

Bratislava, 2008

© **Ministerstvo obrany Slovenskej republiky,**
Bratislava 2008

ISBN 978 – 80 – 89261 – 15 - 4

OBSAH

Úvod.....	5
Záujem mládeže o otázky súvisiace s vojenstvom a armádou.....	9
Názor mládeže na obranu vlasti.....	13
Názor mladých na potrebu a existenciu armády.....	17
Prestíž vojenského povolania.....	25
Záujem mládeže o službu v profesionálnej armáde.....	27
Regrutácia do ozbrojených síl	31
Dôvody pre a proti vstupu do armády.....	39
Názor na členstvo Slovenskej republiky v NATO.....	41
Mládež a bezpečnostné hrozby.....	43
Stručný pohľad na hodnotový svet mladých.....	45
Záver.....	49
Príloha.....	51

Úvod

Objektom nášho záujmu v tejto štúdii bude mládež, ktorá tvorí významnú časť populácie Slovenska. V sociológii hovoríme o mládeži ako o vekovo – sociálnej skupine (v staršej literatúre sa objavoval aj pojem socio - demografická skupina). Mládež je tou skupinou, ktorá zaujíma akademických sociológov, výskumníkov pôsobiacich v školstve, ale aj odborníkov pôsobiacich vo vojenskom prostredí.

Výskumný záujem vojenských sociológov na Slovensku o skúmanie mládeže vzrástol v poslednom období, a to najmä v súvislosti s prechodom Ozbrojených síl Slovenskej republiky¹ na plne profesionalizovanú ozbrojenú zložku (tento prechod sa na Slovensku uskutočnil v roku 2006). Odborný záujem vojenskej sociológie o mládež sa pretavil do niekoľkých projektov. Jedným z takýchto projektov, ktorý sa zrodil na pôde vojenskej sekcie Slovenskej sociologickej spoločnosti pri SAV bola kolektívna monografia **Mládež a armáda**². Cieľom tejto publikácie bolo upozorniť na fakt, že **vzťah mládeže k armáde je jeden z kľúčových faktorov úspechu realizácie projektu úplnej profesionalizácie ozbrojených síl.**

V úvode vyššie spomenutej publikácie sme upozornili, že proces profesionalizácie armády vedie k výrazným zmenám pohľadu verejnosti na pozíciu armády³. Znižuje sa početnosť ozbrojených síl a dochádza v nich aj k rozsiahlym sociálnym zmenám.

Do armády už nemusia nastúpiť všetci mladí zdraví muži. Vojenská služba sa na rôzne dlhé časové obdobie stala otázkou voľby jednotlivca. Do zložitej situácie sa týmto dostal štát a jeho armáda, lebo záujem o službu na najnižších funkciách neprejavujú v dostatočnej miere ľudia, ktorí by úplne zodpovedali všetkým stanoveným kritériám. To je trend, determinovaný podmienkami a charakterom života v súčasnom svete a prejavuje sa vo všetkých vyspelejších štátoch.

Vo vyššie spomenutej našej kolektívnej práci František Škvrnda zdôrazňuje, že problém mládeže a armády je mnoho plánový.

¹ V tejto publikácii budeme často používať zaužívaný pojem armáda, ktorý je pre nás synonymom pre ozbrojené sily.

² Pozri Čukan, K. a kol.,: Mládež a armáda, Bratislava, MO SR 2007

³ Pozri tamtiež. s. 7

Významný je najmä problém záujmu mládeže o vojenskú profesiu⁴. Existuje síce stále ešte množstvo veľmi zaujímavých pracovných (profesionálnych) pozícií v ozbrojených silách, o ktoré je a bude medzi mladými ľuďmi zvýšený až enormný záujem, ale netýka sa to všetkých miest, ktoré treba obsadiť. Úplne profesionalizované armády zápasia s rôznymi problémami svojej regrutácie a dopĺňania. Objavujú sa tri základné cesty reakcie na tento stav. Prvou najjednoduchšou a zatiaľ najčastejšie používanou je zníženie úrovne požiadaviek na uchádzačov v tých oblastiach, o ktoré je najmenší záujem. Druhou je úprava motivácie pre vstup do úplne profesionalizovanej armády, ktorá okrem finančného aspektu sa zameriava aj na vytvorenie ďalších výhod materiálneho i morálneho charakteru pre záujemcov o službu, najmä potom, ako z armády odídu. Táto cesta však naráža na silný odpor zo strany politických a ekonomických neoliberalov. Treťou cestou je prehodnotenie doterajšieho smerovania projektov úplnej profesionalizácie armády, ktoré by sa malo zakladať na vytvorení nového vzťahu verejnosti (celého obyvateľstva) k službe v armáde. Ide však o mimoriadne náročnú a zložitú záležitosť, ktorá je založená na zmene vzťahu ľudí k svojej bezpečnosti a zatiaľ nie je dostatočne preskúmaná nielen v sociológii, ale ani v žiadnej inej spoločenskej vede.

Budúcnosť armády, vzťah a postoje mládeže k nej sú spojené nádoby. Je zrejmé, že jednou zo záruk úspešnosti úplnej profesionalizácie ozbrojených síl SR a ich fungovania je pozitívny vzťah mladej generácie k armáde a záujem o pôsobenie v tejto špecifickej inštitúcii.

Keďže, z nášho pohľadu, úspech regrutácie, miera naplnenia počtov v plne profesionálnej armáde významne závisí od toho, či bude mať mládež záujem o službu v armáde, zamerali sme sa v posledných rokoch na bližšie empirické poznanie vzťahu mládeže a armády a názorov mládeže na armádu⁵. Táto štúdia vznikla na základe výsledkov jedného z takýchto empirických výskumov.

Následné analýzy a interpretácie sú založené na výsledkoch zatiaľ najrozsiahlšieho, monotematického sociologického výskumu mládeže, zameraného na problematiku názorov mládeže na armádu

⁴ Pozri bližšie Škvrnda, F.: Vybrané sociologické otázky charakteristiky bezpečnosti v súčasnom svete. In Čukan, K. a kol.: Mládež a armáda, MO SR 2007, s. 28 – 67.

⁵ Ide o skupinu vojenských sociológov na MO SR.

a bezpečnosť. Výskum sa realizoval z podnetu Ministerstva obrany SR koncom roku 2007.

Vo výskume bolo oslovených 1095 mladých ľudí z celého Slovenska vo veku od 16 do 30 rokov⁶. Výskum bol reprezentatívny z hľadiska veku, pohlavia, vzdelania, národnosti a miesta trvalého bydliska (kraja).

Okrem záujmu o službu v ozbrojených silách sa skúmal aj názor mládeže na otázky zabezpečenia obrany a bezpečnosti Slovenska, hodnotová orientácia mládeže, sledovanosť médií a niektoré ďalšie otázky, zaujímavé z pohľadu tvorby regrutačnej stratégie MO SR, ale aj zo širšieho pohľadu.

Výskum priniesol aj informáciu o jednom z dôležitých rozmerov občianskeho postoja mládeže, postoja k obrane vlasti a k armáde.

Ako sme už niekoľkokrát v minulosti konštatovali, problematika mládeže a armády nie je v sociológii nová⁷, nie je nová ani v sociologickej produkcii vojenských sociológov na Slovensku resp. v bývalom Československu. Významné sú v tomto smere najmä aktivity federálneho Vojenského ústavu sociálnych výskumov v Prahe na MO ČSFR, na ktorom sa realizovali začiatkom deväťdesiatych rokov minulého storočia mnohé výskumy zamerané najmä na postoj mladých mužov k armáde, na ich hodnotový svet a pod. Tieto výskumy sa realizovali v spolupráci s civilnými sociológmi⁸.

Aj náš empirický výskum bol taktiež spoločným dielom vojenských a civilných sociológov. Do tvorby metodiky výskumu významne vstúpil Ľudovít Šrámek, ktorého pracovisko Kultúrne observatórium Národného osvetového centra v Bratislave zabezpečovalo aj terénny zber údajov.

Týmto projektom sme chceli prispieť aj k rozvoju sociologického výskumu mládeže, ktorému sa, podľa nás, po roku 1989 nevenuje taká

⁶ Vek do 30 rokov bol stanovený ako hraničný, pretože je totožný s vekom, do ktorého je možné vstúpiť do ozbrojených síl SR.

⁷ Čukan, K. a kol.: Mládež a armáda, Bratislava, MO SR 2007, s.7

⁸ Na práce Vojenského ústavu sociálnych výskumov Praha upozorňujeme úmyselne, pretože sú cenným zdrojom informácií a poznatkov, ktorý bohužiaľ je v súčasnosti takmer nedostupný pre civilných sociológov. K výsledkom týchto výskumov je možné sa dostať len prostredníctvom archívu oddelenia analýz a verejnej mienky KaMO.

pozornosť ako pred novembrom 1989. Znížila sa najmä jeho intenzita, počet výskumných projektov.

Na kritický stav v tejto oblasti upozorňuje aj Ladislav Macháček, jeden z nestorov výskumu mládeže na Slovensku, ktorý upozorňuje na závery Európskej komisie, ktorá vo svojej správe zo 14.5. 2004 konštatuje, že mnohé krajiny Európskej únie (myslí sa tým aj Slovenská republika – poz. autora) nemajú dostatočné informácie o mládeži⁹.

V súčasnosti, ako uvádza L. Macháček: „plní výskum mládeže aj funkciu uchovávaní a odovzdávania informácií, koncepcií analýz v oblasti politiky mládeže“¹⁰.

Práve v tomto duchu bol koncipovaný aj náš monotematický výskum, ktorého výsledky by mali napomôcť vytváranie stratégie regrutácie do ozbrojených síl.

Táto empirická štúdia je určená predovšetkým pre pracovníkov, ktorí sa zaoberajú problematikou regrutácie do armády, pre pracovníkov personálnych úsekov ozbrojených síl. Dúfame však, že naša skromná publikácia, ktorú sme sa rozhodli vydať v dostatočnom počte exemplárov, poslúži nielen ako zdroj informácií pre vojenských odborníkov, ale aj pre civilných sociológov, ktorí sa zaujímajú o problematiku mládeže.

⁹ Analysis of Member States' and acceding countries' replies to the Commission questionnaire on a greater understanding and knowledge of youth, EK, Brussels, 14.5. 2004 (citované podľa: Čukan, K. a kol.: Mládež a armáda, Bratislava 2007, s.25)

¹⁰ Pozri Čukan, K. a kol.: Mládež a armáda, Bratislava, MO SR, 2007, s.25

Záujem mládeže o otázky súvisiace s vojenstvom a armádou

Medzi predpoklady (indikátory) záujmu mládeže o povolanie – profesiu vojaka by sme mohli zaradiť to, či mladý človek má alebo nemá záujem o otázky, týkajúce ozbrojených síl, či má záujem o otázky, ktoré súvisia s vojenstvom a armádou, s jej fungovaním, o zmeny ktoré sa v nej dejú a pod. Uvedomujem si, že záujem o vojenskú problematiku je niečo iné, ako záujem o prácu v armáde. Môžu byť a sú aj takí, ktorí neplánujú stať sa vojakmi, ale pritom sa o vojenstvo živo zaujímajú.

Ukazuje sa, že mladí ľudia vo veku od 16 do 30 rokov sa relatívne málo zaujímajú o otázky, súvisiace s vojenstvom, ozbrojenými silami, resp. že okruh záujemcov o túto problematiku je pomerne malý. Z výsledkov nášho výskumu vyplýva, že len niečo viac ako 7% mladých vo veku od 16 do 30 rokov, sa pravidelne, resp. intenzívne zaujíma o danú problematiku, viac ako dve tretiny opýtaných (67%) sa vôbec, prípadne len veľmi málo, zaujíma o otázky spojené s vojenstvom.

Tieto údaje nie sú zvlášť prekvapujúce, najmä vo vzťahu k dievčatám, z ktorých len niečo viac ako 3% prejavilo intenzívny záujem o otázky vojenstva. Medzi chlapcami by sa dalo očakávať, že bude viac tých, ktorých priťahujú zbrane, vojenská služba, otázky súvisiace s fungovaním armády, vojenská história a pod.. Takých je však medzi slovenskými chlapcami len 11,2%.

O otázky vojenstva, armády sa najviac zaujímajú mladí s vysokoškolským vzdelaním¹¹ (9% intenzívne a ďalších 39% sa zaujíma okrajovo).

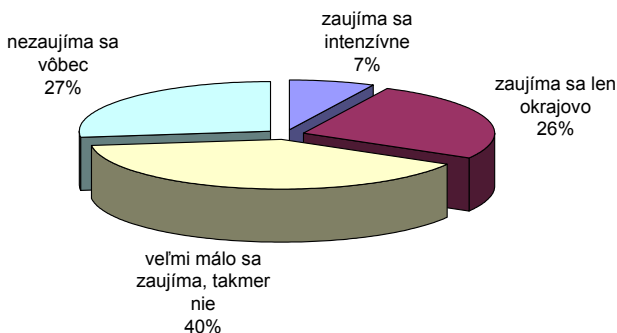
Podľa nás, sa v posledných rokoch zúžili zdroje informácií o vojenstve. Odborné časopisy, ktoré vychádzajú¹², sú, najmä z finančných dôvodov, menej dostupné mládeži.

¹¹ Táto skupina má však, ako to ukážeme nižšie, minimálny záujem o prácu v armáde, čo potvrdzuje náš predpoklad, že nie je priamy vzťah medzi záujmom o otázky vojenstva a záujmom o prácu v armáde.

¹² Sú to časopisy, ktoré vychádzajú najmä v Českej republike a majú dosah aj na slovenského čitateľa.

Graf č. 1

Do akej miery sa mládež zaujíma o otázky, ktoré súvisia s vojenstvom a armádou
(n = 1095)

Obmedzený tok kvalifikovaných a relevantných informácií o činnosti našej armády má verejnosť zatiaľ z rozhlasu a televízie, zo špecializovaných relácií, ktoré sa zásluhou Ministerstva obrany SR udržali v programovej štruktúre verejnoprávnych médií.¹³

Za dominantné informačné zdroje o vojenstve, zbraniach, o našich ozbrojených silách, označili respondenti výskumu masmédiá. Ide najmä o informácie z televízie - z televízneho spravodajstva, resp. ak hovoríme o vojenstve a armádach všeobecne, z dokumentárnych a hraných filmov.

Jedným z dôležitých kanálov šírenia informácií o armáde sú stále informácie „z prvej ruky“, informácie od kamarátov a z náhodného počutia. Ide teda o nekontrolované, náhodné informácie, ktoré sú často subjektívne skreslené informátorom. Toto je dosť podstatný poznatok,

¹³ Existujúce, vysielané vo verejnoprávnych médiách, špecializované armádne TV a rozhlasové programy, sú podľa našich výskumov mládežou sledované len minimálne.

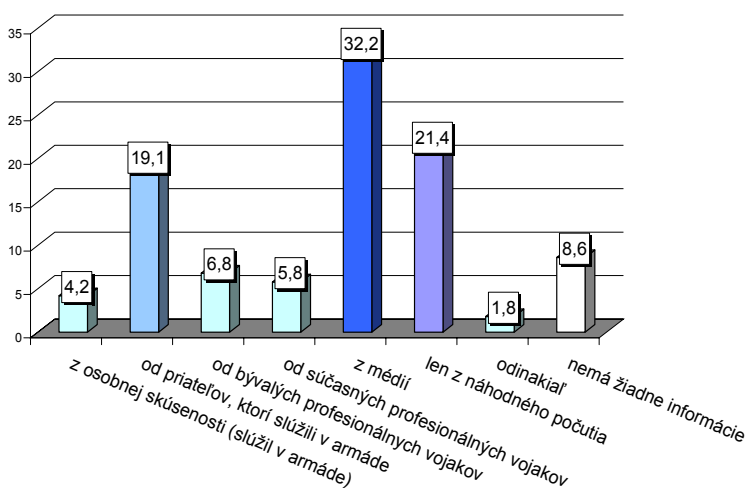
svedčiaci o tom, že kvalifikovaná informácia o armáde, ku ktorej sa môžu mladí ľudia dostať, je skôr výnimkou ako pravidlom.

Väčšinu informácií, podávaných v spravodajstvách médiami nemožno považovať za dostatočne objektívne. Média majú skôr záujem dezinterpretovať poznatky a informácie o stave armády a života v nej, s ktorými disponujú. Časté je aj škandalizovanie armády, čo nepomáha vytváranie objektívneho obrazu o súčasnej armáde u mladých ľudí.

To, že sa k mládeži dostáva mnoho náhodnej, nepresnej informácie, kladie zvýšené nároky na cieleňú informačnú stratégiu, stratégiu informačného pôsobenia smerom k mládeži zo strany ozbrojených síl a rezortu obrany.

Graf č.2

Odkiaľ najčastejšie majú mladí informácie o našej armáde
(n = 1095, v %)

Výskumy, ktoré robíme pravidelne na stredných školách¹⁴, ukazujú, že pozitívnu úlohu v zvyšovaní informovanosti mládeže o živote armády, o podmienkach služby v OS SR zohrávajú špecializované návštevy pracovníkov regrutačných stredísk, profesionálnych vojakov na školách, rozličné kultúrno-propagačné akcie, organizované pre mládež. V takýchto akciách bude treba aj naďalej pokračovať a venovať ich réžii a produkcii dostatočnú pozornosť.

¹⁴ Ide o kontinuálne výskumy medzi maturantmi, ktoré realizuje OAVM KOD KaMO už niekoľko rokov. Výsledky týchto výskumov sú k dispozícii v knižnici MO SR.

Názor mládeže na obranu vlasti

Jednou z otázok, ktorá sa v poslednom čase nedostáva príliš často do centra pozornosti sociológov, ale nielen ich, je otázka vlastenectva a zvlášť vlastenectva mládeže¹⁵. Zdá sa nám, že po transformácii našej armády na profesionálnu sa na Slovensku menej hovorí o postoji mládeže k obrane vlasti.

Postoj¹⁶ mládeže k obrane vlasti, je podľa nás kľúčový z pohľadu záujmu o službu v armáde. Ak si niekto myslí, že obrana vlasti nie je niečím, čo je dôležité, čo patrí k povinnosti každého občana, len veľmi ťažko možno očakávať u neho relevantný záujem o službu v armáde¹⁷. Výnimkou sú tí, ktorí chcú slúžiť – pracovať v profesionálnej armáde len z dôvodu vysokého zárobku. Určite by nebolo dobré, ak by pri regrutovaní do našej profesionálnej armády dominoval (existoval) len tento motivačný prvok¹⁸ a služba v armáde by sa spájala len s dobrým zárobkom.

Východiskovou empirickou informáciou k záverom, týkajúcim sa názoru mládeže na obranu vlasti, bola distribúcia odpovedí na otázku, ktorou sme zisťovali, ku ktorým skupinám (spoločenstvám)¹⁹ sa mládež najviac hlási – členstvo, spolupatričnosť k nej si najviac cení. Otázka tohto typu je síce veľmi sofistikovaná a v realite sa s ňou človek takmer nestretné, ak, tak len sprostredkovane, napr. keď sa ocitne v cudzine a pod.. V sociologickej výskumníckej praxi však nie je ničím neobvyklým.

¹⁵ Možno je to len náš subjektívny názor a boli by sme radi, keby sme sa mýlili.

¹⁶ Je nám zrejmé, že výskum, tak ako bol koncipovaný, nemeral postoj, ale len časť postoja – názor mládeže na obranu vlasti, preto naše údaje neinterpretujeme ako poznanie postoja.

¹⁷ Nie je však vylúčené, že aj v tejto skupine sa nájdu takí, ktorí pôjdu slúžiť do armády, pre nich je však takáto služba znamená najmä dobrý zárobok. S týmto javom sa už stretávajú armády niektorých štátov.

¹⁸ To však nemožno v budúcnosti jednoznačne vylúčiť.

¹⁹ V otázke boli ponúknuté viaceré možnosti, od najširšieho spoločenstva (ľudstvo), k spoločenstvu, akým je regionálna komunita.

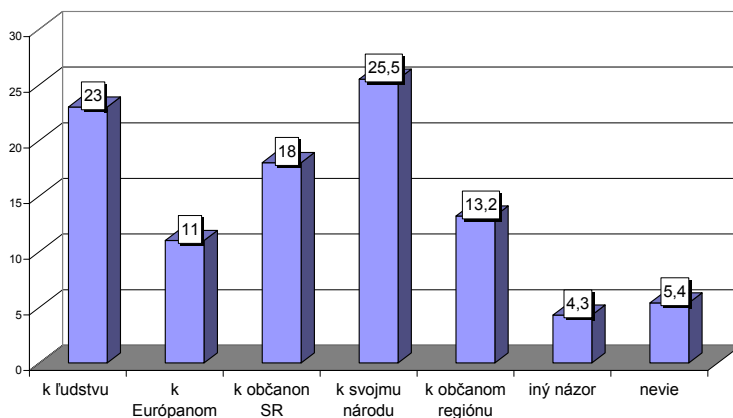
Z odpovedí na túto otázku nám vyplynulo, že najviac si mladí ľudia na Slovensku cenia spolupatričnosť k svojmu národu: odpovedalo tak až 25,5% opýtaných.

Na druhom mieste bolo sebazaradenie k ľudstvu v celosvetovom meradle (23%) a na treťom k občanom štátu, k Slovenskej republike (18%).

V odpovediach na túto otázku nemožno hľadať dobrú a zlú odpoveď, ale fakt, že si mládež významne cení svoju spolupatričnosť k národu a k vlasti (spolu viac ako 43%), je pozitívny. Tento signál naznačuje, že u súčasnej slovenskej mládeže majú svoju hodnotu aj také pojmy ako je „národ“ a „štát“.

Graf č. 3

Ako si mládež cení spolupatričnosť k rozličným societám
(n = 1095, v%)

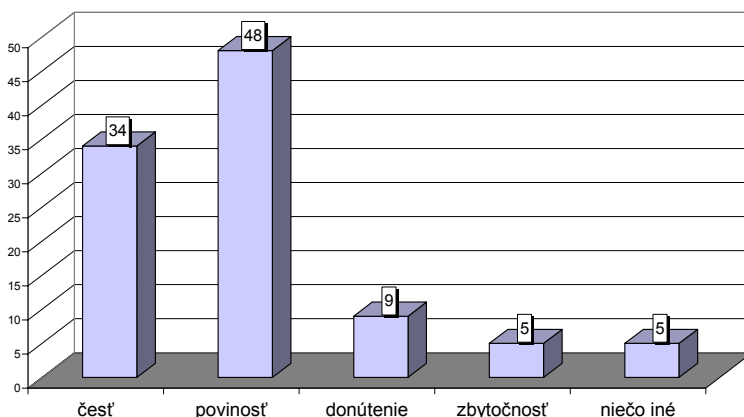

Obrana vlasti je pre mnohých archaickým pojmom. „Nehrozí nám žiadny útok, žiadne vonkajšie nebezpečenstvo, tak načo hovoriť o potrebe obrany vlasti“, to sú časté komentáre medzi občanmi, keď sa spomenie otázka obrany vlasti. Zaujímalo nás, do akej miery sa s takýmito názormi stotožňuje dnešná mládež na Slovensku. Do výskumu sme zakomponovali jednoduchý blok troch otázok, ktorými sme sa snažili získať odpoveď na túto otázku.

Z údajov vyplýva, že mládež na Slovensku spája pojem „obrana vlasti“ so slovom „povinnosť“ a slovom „česť“. Len menšia časť opýtaných sa priklonila k tomu, že obrana vlasti sa u nich asociuje so slovom „donútenie“ (9%), prípadne „zbytočnosť“ (5%).

Graf č.4

Asociácie na pojem obrana vlasti
(v %, n = 1095)

Väčšina mladých pozitívne odpovedala na otázku, čo si myslia o povinnosti brániť vlasť. Podľa 71% opýtaných²⁰ je obrana vlasti povinnosť pre každého občana.

Z tých, ktorí sa priklonili k negatívnym odpovediam, a myslia si, že brániť vlasť nie je povinnosť každého občana, si väčšina myslí, že je to vec profesionálnej armády (64%), ktorú teraz máme, resp. záležitosť medzinárodných záväzkov (15%).

Je zrejmé, že pár otázok na tému vlastenectva nevyčerpáva dostatočne hlboko²¹ tému vlastenectva a postoja mládeže k obrane

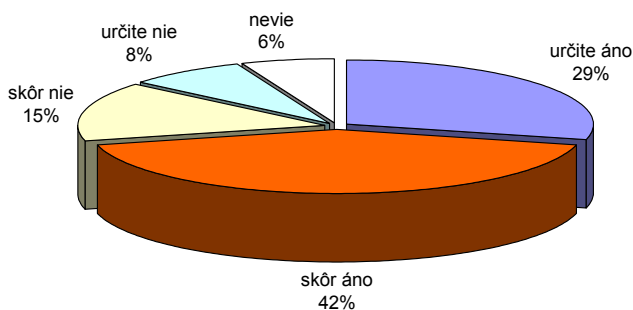
²⁰ Presnejšie - 29% uviedlo, že je to určite povinnosť a 42%, že skôr povinnosť.

²¹ Táto problematika je natoľko závažná, že by si zaslúžila hlbšie skúmanie s použitím viacerých metód a nielen dotazníkovou formou.

vlasti, poskytuje len obraz o spektre názorov mládeže na túto tému a skôr načrtáva možné odpovede (závery).

Graf č.5

**Je povinnosťou každého občana brániť vlasť?
(n = 1095)**

Napriek možným diskusiám a možným nesúhlasným názorom si dovoľujeme na základe našich údajov tvrdiť, že mládeži na Slovensku nie je ľahostajná obrana vlasti.

Domnievame sa, že vo vzťahu k mládeži nemožno hovoriť, že by v nej netlel duch vlastenectva.

Názor mladých na potrebu a existenciu armády

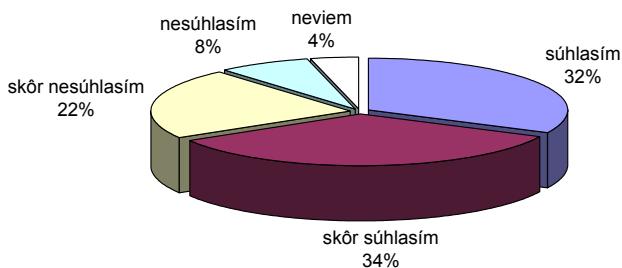
Armáda (ozbrojené sily) je inštitúcia, ktorá pohlcuje značnú časť prostriedkov štátu. Obsahom svojej činnosti môže narážať na odpor neprajníkov, môže byť terčom kritiky pacifistov. Práve prostredie mládeže je častokrát naklonené pacifistickým názorom. Tému existencie armády, názor mládeže na potrebnosť alebo nepotrebnosť armády v našich podmienkach, sme otestovali celou škálou otázok.

Ako prvú sme položili otázku, ktorá zisťovala, čo si myslia mladí ľudia o spôsobe zabezpečenia bezpečnosti Slovenska ako aj to, kto má, podľa nich, zaručovať bezpečnosť štátu.

Podľa väčšiny respondentov nášho výskumu, sa o bezpečnosť štátu musí republika postarať sama (66 %), len 30% opýtaných má opačný názor a nesúhlasí s týmto tvrdením.

Graf č.6

O bezpečnosť štátu sa musí Slovenská republika postarať sama (n = 1095)

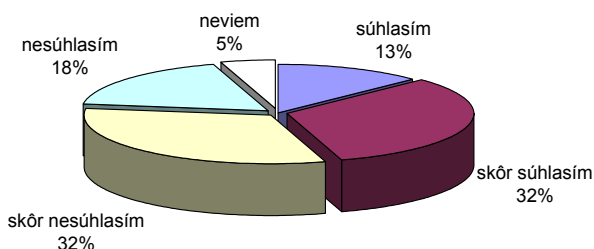

Napriek členstvu Slovenskej republiky v NATO a v Európskej únii si mladí skôr nemyslia ako myslia, že o našu bezpečnosť v prípade nebezpečenstva sa postarajú naši spojenci. Na spojencov by sa

spol'ahlo 45% mládeže, opačný názor, ktorý znamená spoľahnutie sa skôr na seba, zastáva až 50% mládeže.

Graf č.7

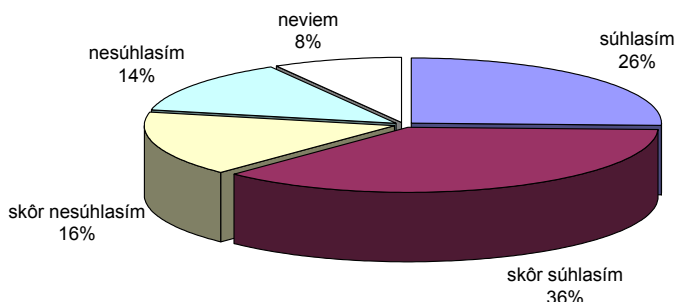
Nie je potrebné starať sa o bezpečnosť štátu, v prípade potreby nám pomôžu spojenci
(n = 1095)

Zdá sa, že mladí ľudia na Slovensku viac považujú obranu vlasti skôr za vnútornú záležitosť štátu, aj keď, a to je dosť prekvapujúce (možno až zarážajúce), mnohí sú skeptickí v pohľade na váhu Slovenska vo svete. Potvrďuje to fakt, že vyše 60% respondentov výskumu súhlasí s názorom, že o nás vždy rozhodnú veľmoci. S týmto názorom nesúhlasí len 30% opýtaných.

Graf č.8

**Súhlas alebo nesúhlas s názorom, že o takej malej krajine
akou je Slovensko, vždy rozhodnú veľmoci
(n = 1095)**

Obrana vlasti vlastnými silami predpokladá existenciu vlastnej armády. Akceptácia existencie armády, ktorá sa dá anticipovať z prevládajúceho názoru, že by sme sa v obrane štátu mali spoliehať len sami na seba, by mala korešpondovať s potvrdením potreby armády.

Následne nás zaujímal názor mládeže na otázku: „Je v súčasnosti armáda potrebná alebo je už zbytočná, je nutné ju držať?“

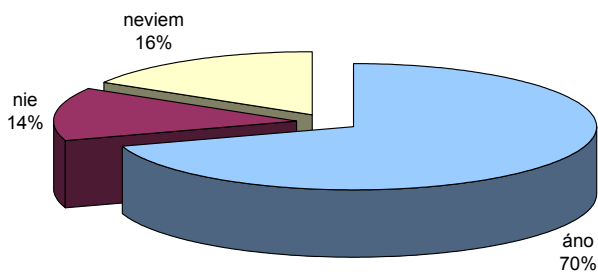
Pozitívny vzťah k tejto inštitúcii, to, či mladí uznávajú alebo neuznávajú (schvaľujú alebo odmietajú) existenciu armády, je podľa nášho názoru, významným indikátorom komplexného vzťahu mladých k armáde.

Získané údaje z odpovedí na otázku, či potrebuje Slovensko armádu, sú veľmi zaujímavé a veľavravné. Vysoký podiel kladných odpovedí na túto otázku (70%) svedčí o tom, že mládež neodmieta existenciu armády, čím sa zhoduje s postojom (názorom), ktorý k existencii armády má staršia generácia na Slovensku. Mladí tým nepriamo rešpektujú skutočnosť, že spoločnosť vynakladá určité prostriedky na udržiavanie si inštitúcie, akou sú ozbrojené sily.

Podiel len 14% „pacifistov“, teda tých, ktorí odmietajú potrebu existencie armády na Slovensku, nie je v skupine mládeže zvlášť veľký.

Graf č. 9

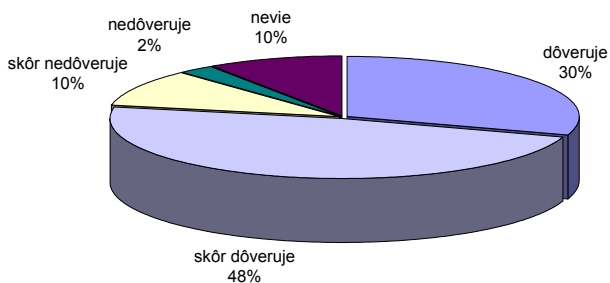
Myslíte si, že v súčasnosti Slovensko potrebuje armádu?
(n = 1095)

Mládež teda akceptuje existenciu armády, ale zároveň jej aj dôveruje. Ozbrojeným silám SR dôveruje 78% mládeže.

Graf č. 10

Dôverujete našej armáde?
(n = 1095)

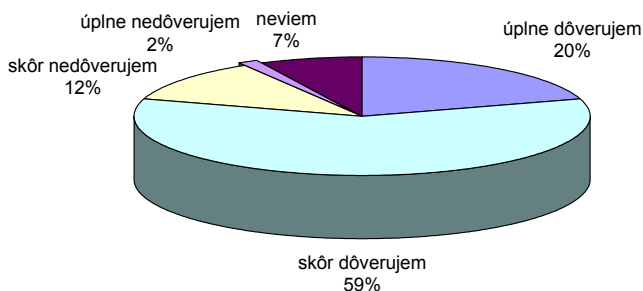

Z pohľadu príslušníkov armády je pozitívne, že armáde nedôveruje je len 12% oslovených. Ďalších 10% mladých ľudí sa nevedelo k otázke vyjadriť.

Aj v prípade dôvery armáde platí, že armáda má dôveryhodnosť nielen medzi mladými, ale dôveruje jej celá slovenská populácia²².

Graf č.11

Dôverujete našej armáde - ozbrojeným silám SR?
(n = 1035)

Ak sa pozrieme hlbšie na údaje zistíme, zaujímavý fakt, že vyššiu dôveryhodnosť má armáda u dievčat ako u chlapcov (81 : 76).

Určitý rozdiel²³ v miere dôveryhodnosti armády, ktorý sme zmerali u dievčat a chlapcov, môže byť spôsobený okrem iného aj faktom, že medzi oslovenými mladými mužmi boli aj takí, ktorí prešli

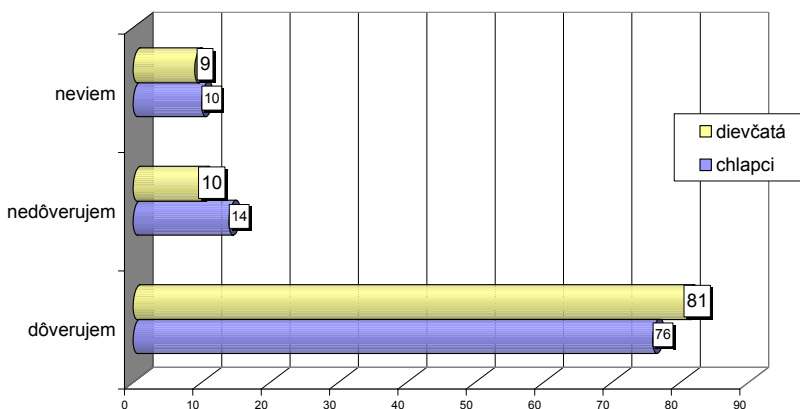
²² Tento poznatok máme z iných našich výskumov verejnej mienky. Pre ilustráciu uvádzame v grafe č. 10 údaje výskumu NOC z leta 2007, výskum sa realizoval na reprezentatívnej vzorke obyvateľov SR od 18 rokov. S výsledkami starších výskumov sa možno oboznámiť na stránke: www.mosr.sk

²³ Tento rozdiel nie je však zvlášť veľký, je len v intervale 5%.

základnou vojenskou službou a mohli mať negatívne skúsenosti s armádou a s vojenským životom.

Graf č. 12

Miera dôvery armáde podľa pohlavia
(n = 1095, v %)

Mládež dôveruje armáde na základe tých istých argumentov, ktoré v tejto súvislosti uvádza staršia generácia²⁴.

Medzi najčastejšie uvádzané argumenty, zdôvodňujúce existenciu (dôležitosť) armády, mládež zaradila dva:

- armáda zaručuje obranu a bezpečnosť Slovenska²⁵

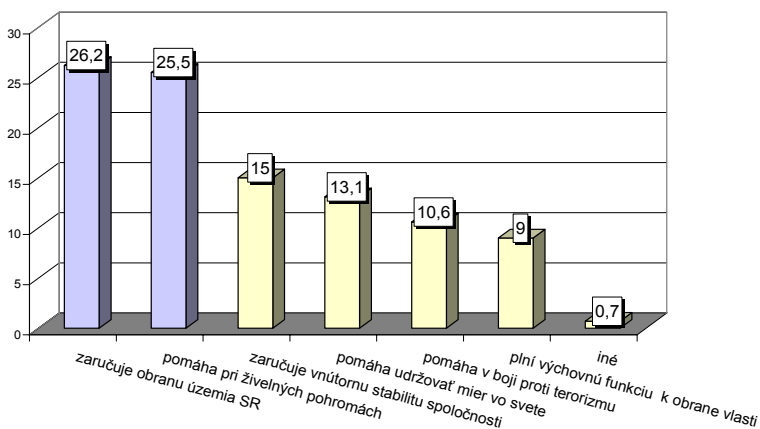
²⁴ Potvrdzujú nám to poznatky z našich starších výskumov. Pozri bližšie: www.mosr.sk.

²⁵ Obrana a bezpečnosť SR a pomoc pri živelných pohromách sú veľmi časté asociácie, ktoré sa vybavujú mladým v spojitosti s pojmom (názvom) ozbrojené sily SR. Táto skupina asociácií je na druhom mieste v odpovediach mladých na otázku: Čo sa Vám vybaví keď počujete pojem ozbrojené sily SR? Najčastejšie sa mladým pri počutí pojmu ozbrojené sily vybavujú vojaci, vojsko, vojenská rovnosť, vojenská prehliadka.

- armáda pomáha civilnému obyvateľstvu pri živelných pohromách a katastrofách.

Graf č.13

Najväznejšie argumenty zdôvodňujúce existenciu armády na Slovensku
(n = 1095, v %)

Ako sme uviedli vyššie, nie všetci oslovení mladí súhlasia s existenciou armády, nie všetci vidia túto inštitúciu v pozitívnom svetle.

Skupina tých, ktorí sú negatívne naladení vo vzťahu k armáde, resp. odmietajú jej existenciu (potrebu), tvorí, podľa nášho výskumu, zhruba 12 až 15% mladých ľudí.

Táto skupina mladých si myslí, že armáda je drahá, je nespoľahlivá²⁶, prípadne odmieta potrebu armády z dôvodu, že nám nehrozí nebezpečenstvo²⁷. Medzi podporné argumenty odmietania armády táto skupina zaraďuje objektívny fakt existencie našich

²⁶ Táto skupina je málo početná, medzi mladými tvorí len cca 3 až 4%.

²⁷ Argument, že Slovensku nehrozí vojenské nebezpečenstvo, je najčastejším argumentom tých, ktorí považujú armádu za nepotrebnú.

spojencov a ich záväzkov voči nám. Tvrdia: „Máme spojencov, ktorí sa o našu bezpečnosť postarajú, netreba nám armádu“.

Prestíž vojenského povolania

Dôveru k armáde a jej postavenie v spoločnosti, možno skúmať z rozličných aspektov. Jedným z indikátorov postavenia armády v spoločnosti je aj prestíž vojenského povolania. V našom výskume sme položili mladým otázku, prostredníctvom ktorej sme chceli poznať ich názor na prestíž vojenského povolania. Odpoveď na túto otázku mala byť aj určitým referenčným rámcom následnej analýzy záujmu o vojenské povolanie²⁸.

Prestíž vojenského povolania sme merali v kontexte s vybranými 19-timi inými profesiami (povolaniami), ktoré boli volené tradičným spôsobom, od manuálnych profesií, k profesiám s prevažne duševnou prácou. Výber bol realizovaný tak, aby sa dali získané údaje komparovať so staršími, ktoré máme k dispozícii²⁹.

Vojenské povolanie sa v rebríčku prestíže, ktorý sme zostavili z odpovedí respondentov, umiestnilo na 9 mieste, teda v prvej polovici. Povolanie vojaka má v očiach verejnosti nižšiu prestíž ako povolania, ktoré sú v súčasnosti považované za lukratívne (právnik, súkromný lekár, bankový úradník, manažér), resp. za povolania, ktoré sú špičkové z hľadiska tvorivosti a duševnej náročnosti (vedec, herec, programátor). Vojenská profesia, podľa mládeže, má na Slovensku podobnú prestíž ako povolanie politika a kňaza.

Nemáme bližšie zistené, podľa akých kritérií posudzovali oslovení respondenti prestíž toho ktorého povolania, ale je zrejmé, že výrazne pri ich rozhodovaní zohrával úlohu faktor finančného ohodnotenia. Naznačuje to poradie prvých troch profesií (právnik, súkromný lekár a manažér), resp. fakt, že povolanie, ktoré malo v minulosti vysokú prestíž v spoločnosti – učiteľ na základnej škole, umiestnili respondenti až na 14 priečku.

Zaujímavé je, že napriek tomu, že vojenské povolanie je medzi mladými považované za rizikové³⁰, hodnotia ho vyššie ako povolanie

²⁸ Dá sa predpokladať, že vyššia prestíž bude pozitívne pôsobiť na mieru záujmu, nižšia (minimálna) bude pôsobiť skôr odstredivo vo vzťahu k záujmu o vojenské povolanie.

²⁹ Meranie prestíže povolání sa robí touto formou v empirických výskumoch štandardne, len čas od času dochádza k určitej inovácii zoznamu povolání, resp. zoznam povolání výskumníci prispôsobujú tematike a predmetu výskumu. My tradične meriame touto formou prestíž vojenského povolania v kontinuálnom výskume medzi stredoškólakmi.

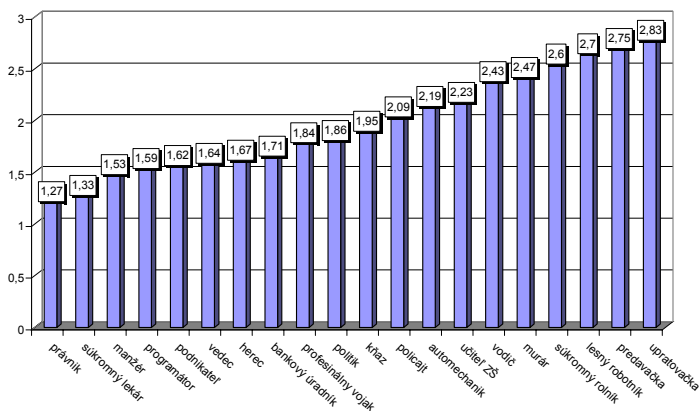
³⁰ Toto je poznatok z výskumov medzi maturantmi.

policajta. Podľa 30% opýtaných má vojenská profesia vysokú prestíž v očiach slovenskej verejnosti, zatiaľ čo o profesii policajta si to myslí len necelých 20% mládeže.

Nízku prestíž majú podľa mládeže na Slovenku typické manuálne, robotnícke profesie (upratovačka, predavačka a lesný robotník...).

Graf č. 14

Rebríček vybraných povolání, podľa prestíže
(n = 1095, v stredných hodnotách, od najprestížnejšieho k najmenej prestížnému)

Najviac respondentov, ktorí uviedli, že profesia vojak má vysokú prestíž v očiach našej verejnosti bolo v Prešovskom kraji (39%) a najmenej v Trnavskom kraji (24%).

Pomerne vysoké „ratingové“ ohodnotenie vojenskej profesie z pohľadu oslovenej mládeže je dobrým signálom pre našu armádu. Tento výsledok má svoju marketingovú cenu a môže znamenať určitú výhodu pri regrutácii nových vojenských profesionálov.

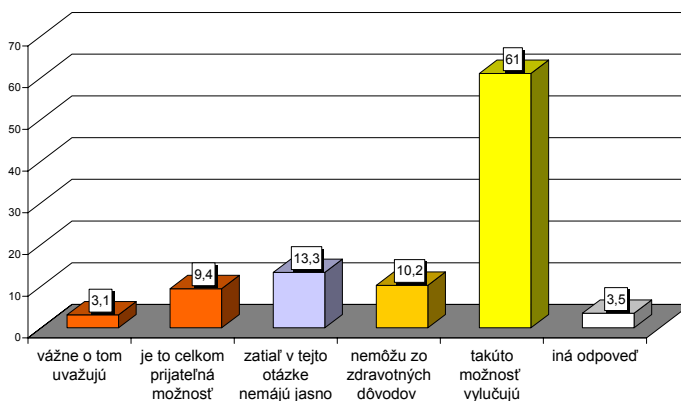
Záujem mládeže o službu v profesionálnej armáde

Z údajov, ktoré sme získali v rámci ústrednej témy výskum, ktorou bola téma záujmu o službu v armáde, vyplýva, že vážny záujem o službu v našej profesionálnej armáde má len 3,1% oslovených mladých ľudí. Ďalších niečo viac ako 9 % sa priklonilo k názoru, že stať sa profesionálnym vojakom – vojačkou, je pre nich celkom prijateľná možnosť.

Podiel tých, ktorí vylučujú v budúcnosti službu v ozbrojených silách je 61%, zo zdravotných dôvodov nemôže byť vojakom niečo vyše 10% mladých ľudí vo veku od 16 do 30 rokov. Neurčitú či vyhýbavú odpoveď na otázku zisťujúcu záujem o službu v profesionálnej armáde, uviedlo 17% opýtaných.

Graf č.15

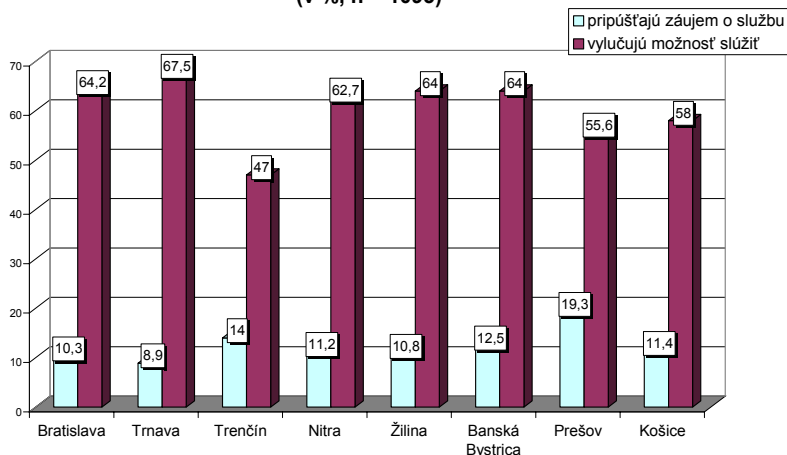
Záujem mládeže o službu v profesionálnych ozbrojených silách (v %)

Záujem o službu v Ozbrojených silách SR je najväčší v Prešovskom kraji, kde je najviac tých, ktorí vážne uvažujú o možnosti stať sa profesionálnym vojakom.

Graf č. 16

Záujem o službu v OS SR podľa krajov
(v %, n = 1095)

Záujemcovia z tohto kraja tvoria jednu tretinu všetkých vážnych záujemcov o službu v profesionálnej armáde.

Aj tento špecializovaný výskum, ktorý bol realizovaný na dostatočne veľkej vzorke mladých ľudí potvrdil dávnejšie zistenú skutočnosť³¹, že služba v profesionálnej armáde priťahuje relatívne veľký počet dievčat. Dievčatá tvoria viac ako jednu tretinu tých, ktorí prejavili záujem o prácu vojaka. Celkovo zo všetkých oslovených dievčat 2,2% uviedlo, že má vážny záujem slúžiť v profesionálnych ozbrojených silách a 6,1%, uviedlo, že je to pre ne celkom prijateľná možnosť.

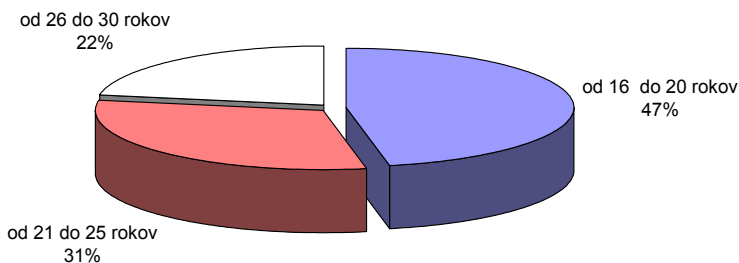
Potenciálnych vojakov treba hľadať najmä u mladších - vo veku od 16 do 20 rokov, skôr medzi tými, ktorí už pracujú ako medzi nezamestnanými. Z nezamestnaných, ktorí tvorili 11% respondentov výskumu, len niečo viac ako 6% uviedlo, že vážne uvažuje o práci vojaka.

³¹ Záujem o službu v profesionálnej armáde meriame v omnibusových výskumoch už od roku 2001, pozri bližšie: www.mosr.sk

Výskumom sa potvrdil predpoklad, ktorý akceptujú aj Rekrutačné strediská OS SR, že zdroj nových adeptov pre prácu v armáde je najmä medzi žiakmi a študentmi stredných škôl.

Graf č.17

Potencionálni záujemcovia o službu v OS SR podľa vekových skupín
(n = 1095)

Minimálny záujem o službu v profesionálnych ozbrojených silách však majú študenti vysokých škôl - ani jeden zo 105 oslovených respondentov - poslucháčov vysokých škôl, vážne neuvažuje o službe v našich ozbrojených silách.

Regrutácia do ozbrojených síl

Monotematický výskum mládeže, ktorý sme realizovali v spolupráci s Národným osvetovým centrom v Bratislave, svojím záberom zahŕňal pomerne širokú problematiku. Ako sme uviedli už v úvode, mal vytvoriť aj špeciálnu údajovú databázu pre potreby vojenských sociológov, pre potreby rezortu obrany najmä v otázkach súvisiacich s náborom do ozbrojených síl SR. Výsledky výskumu by mali poslúžiť pri tvorbe stratégie regrutácie.

Veľkosť výberovej vzorky (1095 respondentov) mala umožniť podrobnejšie skúmanie takej podskupiny mládeže, ktorá uvažuje o práci v armáde³², čo bežné omnibusové výskumy neumožňujú. Vyššie sme uviedli, že vážny záujem o službu v našej profesionálnej armáde má 3,1 % oslovených mladých ľudí. Ďalších niečo viac ako 9 % sa priklonilo k názoru, že stať sa profesionálnym vojakom – vojačkou je pre nich celkom prijateľná možnosť. Z týchto údajov vyplýva, že regrutačný potenciál ozbrojených síl SR je zhruba na úrovni 10 až 15% zo všetkých mladých ľudí vo veku od 16 do 30 rokov. Veľkosť tejto skupiny, z ktorej sa regrutujú noví profesionálni vojaci, je dlhodobou stabilná³³ a nie je veľký predpoklad, že by sa dramaticky zväčšila či zmenšila.

Prvá skutočnosť, ktorá nás v tomto bloku zaujímala, bola účasť mladých na podujatiach, ktoré rezort s cieľom podpory regrutácie organizuje. Na takýchto podujatiach sa za posledné tri roky zúčastnila niečo viac ako jedna pätina mladých.

Vo väčšej miere to boli vážni záujemcovia o službu v ozbrojených silách SR (takmer 65% z nich). V tejto skupine je najviac tých, ktorí majú poznatky o ministerstve obrany a takmer polovica z nich má v rodine profesionálneho vojaka.

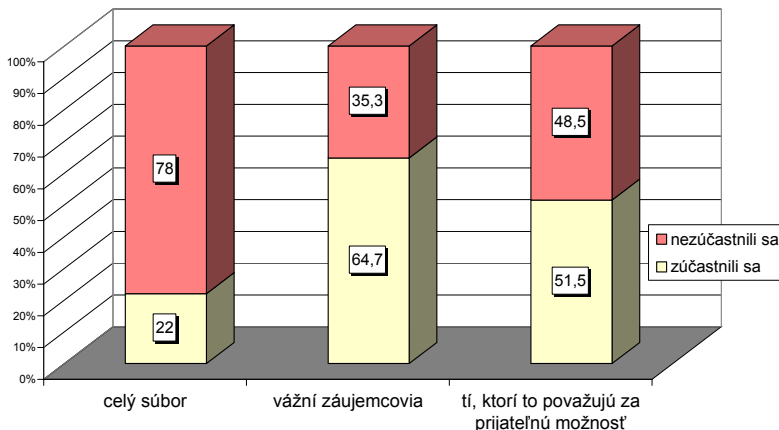
Mladým, ktorí majú záujem, prípadne neodmietli možnosť slúžiť v armáde, sme položili aj otázky priamo sa týkajúce regrutačného procesu.

³² Túto skupinu tvorilo 137 respondentov, z nich bolo 45 dievčat.

³³ Dokazujú to údaje z našich starších našich výskumov. Správy s týchto výskumov sú publikované na internetovej stránke www.mosr.sk.

Graf č. 18

Účasť na podujatiach, na ktorých sa prezentovala armáda (v %)

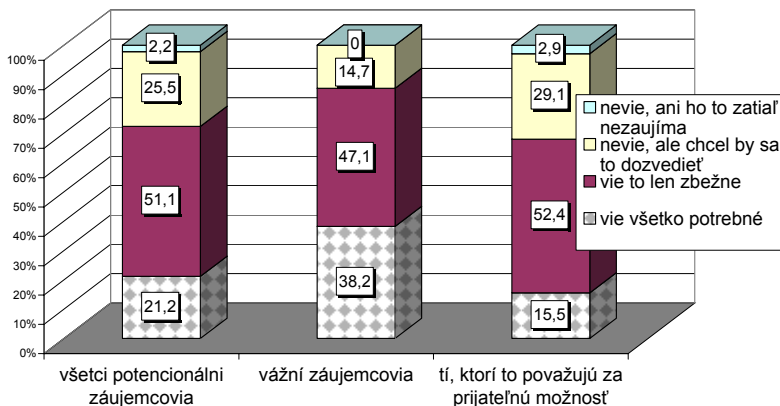

Z odpovedí tejto skupiny respondentov je zrejmé, že mnohí nepoznajú detaily spojené s procesom vstupu do armády (nevie to 15% vážnych záujemcov a takmer 30% potenciálnych záujemcov). Prevláda skôr zbežné poznanie podmienok a procesu vstupu do ozbrojených síl Slovenskej republiky. Chýba najmä znalosť novely zákona, ktorá nadobudla platnosť v júli 2007 a dosť podstatne upravila podmienky služby najnižšej kategórie profesionálnych vojakov – kategórie mužstva.

Mnohí adepti služby v armáde nevedia kde sú príslušné regrutačné strediská, ktoré sa po zrušení okresných vojenských správ stali jedinou vstupnou bránou do armády.

Graf č. 19

Do akej miery záujemcovia o službu v OS SR vedia o tom, ako treba postupovať, keď niekto chce byť vojakom
(n = 137, v %)

Údaje z výskumu ukazujú, že v prípade respondentov z kategórie „vážny záujemca“, ich záujem o službu v armáde je spôsobený dosť výrazne rodinným vplyvom (rodinnou tradíciou). Táto kategória najčastejšie uviedla ako zdroj informácií o armáde rodinných príslušníkov. V skupine „potenciálnych záujemcov“ sú hlavným zdrojom informácií médiá.

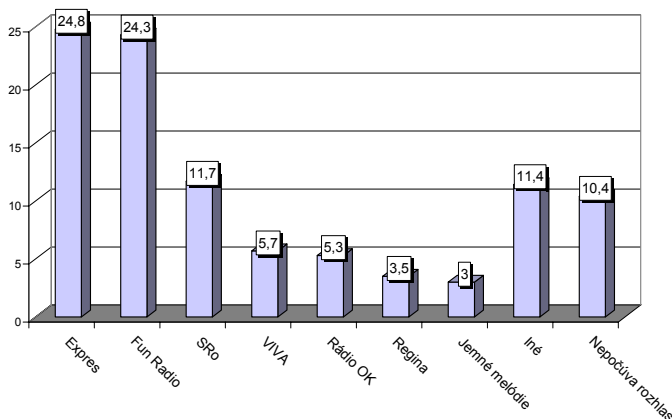
Vo výskume sme sa zaujímali aj o to, ktoré rozhlasové stanice mladí ľudia počúvajú a ako často surfujú po internete³⁴.

Medzi mladými sú najobľúbenejšími rozhlasovými stanicami rádio Expres a Fun Rádio. Počúva ich zhodne zhruba rovnaká skupina mládeže (pre polovicu mladých sú tieto stanice najobľúbenejšie). Zaujímavé je, že každý desiaty mladý človek nepočúva rádio.

³⁴ Tieto otázky nás zaujímali v súvislosti s tvorbou regrutačnej stratégie.

Graf č. 20

Rebríček najpočúvanejších rozhlasových staníc
(n = 1095, v %)

Internet sa v súčasnosti stáva veľmi vyhľadávaným informačným médiom. Surfovanie po internete sa stalo typickým prejavom trávenia voľného času mládeže. Z výsledkov výskumu vyplýva, že vyše 73% mladých pravidelne surfuje po www stránkach. Tento poznatok platí najmä vo vzťahu k najmladšej skupine mládeže, vo vzťahu k mladým od 16 do 18 rokov. Z nich pravidelne surfuje na internete vyše 80% (81,2%). Táto činnosť je typickejšia pre chlapcov ako pre dievčatá³⁵.

Viac ako štvrtina vážnych záujemcov o službu v armáde nenavštívilo web stránku profesionálna armáda³⁶, a to aj napriek tomu, že mnohí z nich pracujú s internetom.

³⁵ To je poznatok, ktorý je zaujímavý z pohľadu stratégie regrutácie do profesionálnej armády

³⁶ Tento fakt neznižuje informačný význam internetovej stránky www.profesionalnarmada.sk, je skôr zistením skutočnosti, že existuje nie nevýznamná skupina mládeže, ktorá má záujem o službu v armáde a pritom si potrebné informácie prostredníctvom internetu nehľadá.

V budúcnosti môžeme rátať s tým, že pre záujemcov o službu v armáde, budú médiá ešte významnejším informačným kanálom ako je to dnes. S poklesom vekovej hranice odchodu profesionálnych vojakov z armády a hranice odchodu do výsluhového dôchodku, s poklesom počtu profesionálnych vojakov, bude sa znižovať kvantita informačného zdroja o armáde, ktorý označujeme „rodinný príslušník – vojak“.

Pretože rezort obrany má v médiách obmedzené informačné možnosti³⁷, je nevyhnutné zintenzívniť vlastné informačné kanály ako je internet, vlastné tlačené médiá (periodické aj neperiodické), informačné brožúry - letáky, platená inzercia (PR) v celoslovenských médiách a pod.

³⁷ V STV2 je to relácia Profesionál a v SRo Plná poľná.

Dôvody pre a proti vstupu do armády

Pri výbere vojenskej profesie zohrávajú hlavnú úlohu ekonomicko–finančné faktory³⁸. Na druhom mieste boli sociálne istoty po skončení služby – dôchodkové zabezpečenie, na ktorých si zakladajú aj tvorcovia personálnej politiky ozbrojených síl a na treťom mieste je faktor (motív) zaujímavá práca.

Tab. č. 1

Najčastejšie uvádzané dôvody - prečo vstúpiť do OS SR³⁹

Dôvody	Podiel v %
lepšie platové podmienky ako v civile	20,2
lepšie sociálne a dôchodkové zabezpečenie po skončení služby	14,8
zaujímavá práca	12,8
lepšie sociálne zabezpečenie počas služby	12,2
stabilita zamestnania	10,6
možnosť pôsobiť v zahraničnej misii	9,8
vysoká prestíž vojenskej profesie v našej spoločnosti	5,6

Profesia vojak bola v minulosti stabilným zamestnaním a aj napriek tomu, že dĺžka kontraktov sa oproti minulosti v profesionálnej armáde výrazne skrátila, mladí vysoko oceňujú stabilitu vojenskej profesie⁴⁰.

Medzi motivačné stimuly zahrnuli respondenti aj možnosť pôsobiť v zahraničí, vo vojenských misiách. Je pozitívne, že medzi

³⁸ Tento fakt však neneguje naše tvrdenie sformulované vyššie, že pri vstupe do armády zohráva svoju úlohu aj vlastenectvo. V možnostiach odpovedí na otázku, v ktorej sme zisťovali motiváciu vstupu do OS SR respondenti nemali ponúknutú možnosť "vlastenectvo", čo považujeme za nedostatok nášho výskumu.

³⁹ Odpovedali len záujemcovia o službu v armáde (spolu 282 respondentov).

⁴⁰ Nemáme zistené, či si mladí ľudia dostatočne uvedomujú zmeny, ktoré nastali v poslednom období v trvaní služby v armáde.

významnejšie motivačné dôvody - prečo ísť do profesionálnej armády, patrí z pohľadu respondentov výskumu aj prestíž vojenskej profesie.

Z dôvodov, prečo neísť za vojaka okrem dôvodov subjektívnej nehody s týmto povoláním sa do popredia dostáva dôvod „nebezpečné povolanie“. Tento demotivačný činiteľ vystupuje do popredia najmä v posledných rokoch, keď naši vojaci chodia do nebezpečných misií vo svete a dochádza aj k stratám na životoch. Ak k tomuto prirátame aj faktor „politická situácia vo svete“ je zrejmé, že mládež si čoraz viac uvedomuje rizikovosť vojenského povolania, čo môže mať nepriaznivý vplyv na budúcnosť regrutácie do OS SR.

Tabuľka č.2

Najčastejšie uvádzané dôvody - prečo nevstúpiť do OS SR

Dôvody	Podiel v %
nesúlady s osobnostnými charakteristikami	19,9
nemá dobrý vzťah k zbraniam	16,6
nebezpečné povolanie	16,3
nebaví plniť rozkazy	11,3
politická situácia vo svete	6,7
nedovolil by mi to partner/ka	5,4
nedovolili by mi to rodičia	5,2

Nie je veľmi veľký rozdiel v dôvodoch nezáujmu medzi dievčatami a chlapcami. Rozdiely sú len v tom, čo sa dalo očakávať, že dievčatá viac preferovali dôvod: „nemám dobrý vzťah k zbraniam“, a chlapci: „nerád počúvam rozkazy“. Pri ostatných dôvodoch nezáujmu o prácu profesionálneho vojaka boli ich názory veľmi podobné.

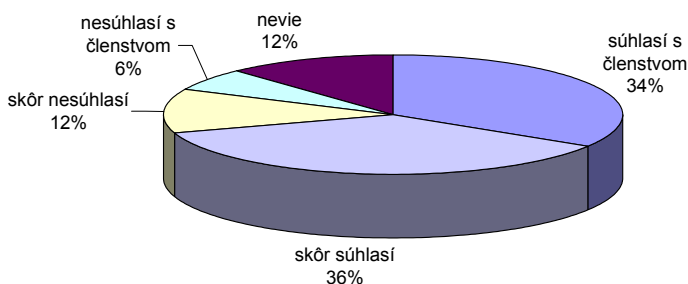
Názor na členstvo Slovenskej republiky v NATO

Slovenská republika je od roku 2004 členom Severoatlantickej aliancie. Pred vstupom do tohto prestížneho spolku krajín, tvoriaceho najsilnejší politický a vojenský blok na svete, bola práve mládež tou skupinou, ktorá výrazne podporovala naše prístupové ambície.

Mládež tvorila jadro skupiny prívržencov členstva v Aliancii, skupiny, ktorú sociológovia pracovne označili ako „Donáti“⁴¹.

Graf č.21

Súhlas alebo nesúhlas s členstvom Slovenska v Aliancii
(n = 1095)

Náš výskum sme realizovali viac ako tri roky po vstupe Slovenskej republiky do Aliancie. Výsledky ukazujú, že súhlas, resp. akceptácia členstva Slovenska v NATO u väčšiny mladých stále pretrváva.

⁴¹ To bolo pracovné označenie prívržencov členstva SR v NATO, zavedené v pracovnej skupine PRENAME 2 Vladom Krivým a Oľgou Gyárfášovou. Táto pracovná skupina sa zaoberala otázkou podpory verejnosti vstupu SR do Aliancie.

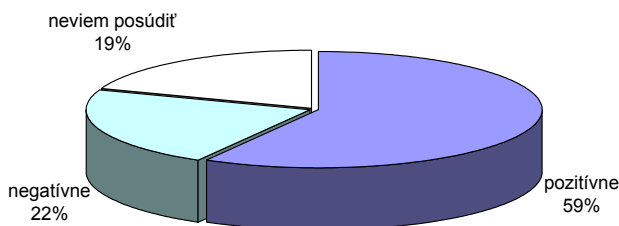
Podiel tých, ktorí súhlasia s členstvom v NATO je až 70%-ný. Odporcovia členstva SR v Aliancii tvoria medzi mládežou len 18%. Relatívne dosť je tých, ktorí sa nevedeli k členstvu SR v NATO vyjadriť (12%).

Súhlas mladej generácie s členstvom v NATO je väčší ako súhlas staršej populácie. Podpora členstva Slovenska v NATO je u mládeže rádovo (cca o 10 percentuálnych bodov) vyššia ako je to v priemere u celej populácie.

Je to vidieť aj z nasledujúceho grafu, ktorý je zostavený z údajov z nášho výskumu z mája 2007. Tento výskum sa realizoval na celej dospelej populácii vo veku od 18 rokov.

Graf č. 22

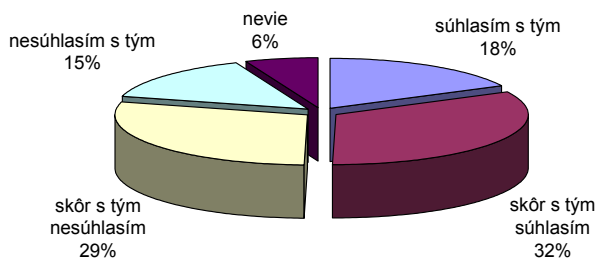
**Hodnotenie členstva SR v NATO
(máj 2007, n = 1035)**

Štatisticky významne menej ako prívržencov členstva v NATO je tých, ktorí súhlasia s prípadným nasadením našich vojakov do bojových operácií mimo územia Slovenska, ale aj v tejto otázke prevláda skôr súhlas nad nesúhlasom (50 : 44).

Graf č.23

**Súhlas alebo nesúhlas s možným nasadením našich
vojakov v bojových operáciách mimo územia SR
(n = 1095)**

MLÁDEŽ A BEZPEČNOSTNÉ HROZBY

Kontext problematiky postoja mládeže k otázkam bezpečnosti a obrany vhodne dopĺňa informácia o tom, čo považujú mladí ľudia za bezpečnostné hrozby pre Slovensko.

Mnohé výskumy dokazujú, že pre súčasnú mladú generáciu je obraz bezpečnostných hrozieb iný (inak vykresľovaný politikmi a médiami a inak subjektívne vnímaný), ako hrozby, ktoré pociťovala generácia ich rodičov a starých rodičov.

Tradičné hrozby (hrozba jadrového útoku zo strany imperialistov, vojenské napadnutie bývalého Československa a celého socialistického bloku armádami NATO, ktoré stoja za našimi hranicami), prestali byť po páde železnej opony, po zmene politického a ekonomického systému a vstupom do NATO a EÚ, bezpečnostnými hrozbami.

Platí to najmä o hrozbe - vojenské napadnutie Slovenska inou krajinou, ktorá pre súčasnú mládež skôr nie je ako je hrozba pre Slovensko⁴².

Pre mládež sú bezpečnostné hrozby asociované najviac s ohrozeniami domáceho charakteru. spojené sú predovšetkým s organizovaným zločinom, nebezpečím šírenia drog. Až na treťom mieste (možno aj pod vplyvom médií) je medzinárodný terorizmus, ktorý považuje za bezpečnostnú hrozbu pre Slovensko viac ako 67% mladých ľudí.

Najmä najstaršia skupina opýtaných (mladí vo veku od 27 do 30 rokov) považujú terorizmus za vážnu bezpečnostnú hrozbu pre Slovensko (45% uviedlo, že určite je to bezpečnostná hrozba).

Druhú skupinu hrozieb, ktoré mládež považuje za bezpečnostné riziko pre Slovensko, tvoria: znečistenie životného prostredia a živelné pohromy.

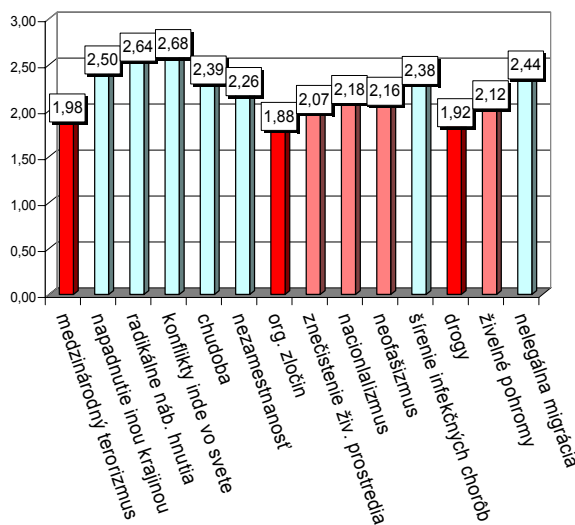
Mladí ľudia považujú za väčšiu hrozbu pre Slovensko chudobu, nezamestnanosť, šírenie infekčných chorôb ako hrozby vojenské, ktoré zastupovali v našom dotazníku regionálne konflikty vo svete a vojenské napadnutie zvonku.

⁴² Potvrdili to aj údaje z nášho výskumu, lebo takúto možnosť označilo ako hrozbu 23% respondentov, opačný názor malo 55% opýtaných.

Za dosť významnú bezpečnostnú hrozbu pre Slovensko považuje mládež nacionalizmus a neofašizmus. Naopak, zatiaľ sa mladí neobávajú problémov s utečencami a nelegálnymi migrantmi ani nebezpečenstva radikálnych náboženských hnutí.

Graf č. 24

Bezpečnostné hrozby pre Slovensko
(v stredných hodnotách, čím nižšie číslo, tým väčšia hrozba, n = 1095)

V našej štúdii sme načrtli len prvotný pohľad na otázku vnímania bezpečnostných hrozieb pre Slovensko z pohľadu mládeže. Táto problematika tvorila len fakultatívnu časť nášho výskumu. Uvedomujeme si, že je omnoho širšia⁴³. Je to otázka, ktorá si zasluhuje väčší priestor a samostatnú analýzu.

⁴³ Problematika skúmania vnímania bezpečnostných hrozieb je v empirických výskumoch už pomerne frekventovaná. Zdá sa však, že by bolo potrebné metodologicky prehodnotiť spôsob skúmania tohto problému.

Stručný pohľad na hodnotový svet mladých

Podobne ako problematika bezpečnostných hrozieb pre Slovensko, len rámcový význam v kontexte predmetu výskumu malo, aj zaradenie do metodiky výskumu blokovej otázky, merajúcej významnosť vybraných hodnôt pre mladých.

V literatúre sa stretávame s názorom, že tradičné hodnoty ako sú vzdelanie, vzťahy medzi ľuďmi, postupné budovanie kariéry, založenie rodiny, ustupujú hodnotám, ako sú: cestovanie, dobrodružstvo, poznanie, založené na osobnom zážitku⁴⁴.

Z nášho výskumu však vyplývajú závery skôr podporujúce iné tvrdenia. Podľa našich výsledkov sa v rebríčkoch životných hodnôt mládeže stále na popredných miestach umiestňujú niektoré tradičné hodnoty, ako „stála práca“, „mať šťastné manželstvo a spokojný rodinný život“ a pod.

Konkrétne v rebríčku životných hodnôt, ktorý sme zostavili z výsledkov výskumu medzi mladými ľuďmi od 16 do 30 rokov, sa na prvom mieste umiestnila hodnota „byť zdravý a fyzicky zdatný“. Je to hodnota, ktorá je rovnako dôležitá pre chlapcov aj dievčatá a trochu viac dôležitejšia pre vekovo staršiu mládež, ako pre najmladšiu skupinu mládeže od 16 do 18 rokov.

Až za touto hodnotou je hodnota „mať dobré zamestnanie a sociálne istoty“. Treťou hodnotou, ktorú považuje za veľmi dôležitú 83% mládeže, je „mať šťastné manželstvo, spokojný rodinný život“.

Z hľadiska záujmov obrany štátu a budúcnosti ozbrojených síl nie je veľmi povzbudivý poznatok, že najmenej preferovanými hodnotami slovenskej mládeže sú „vlastenectvo“ a „možnosť ovplyvňovať spoločenské záležitosti“⁴⁵.

Podľa nás ide o hodnoty podporujúce vzťah k obrane vlasti. Súhlasím s názorom Ľ. Berkyho, že „ak budú zachované takéto tendencie v hodnotovej orientácii aj naďalej, budeme potrebovať, aby štát v priebehu nasledujúcich rokov radikálne zmenil výchovu mládeže

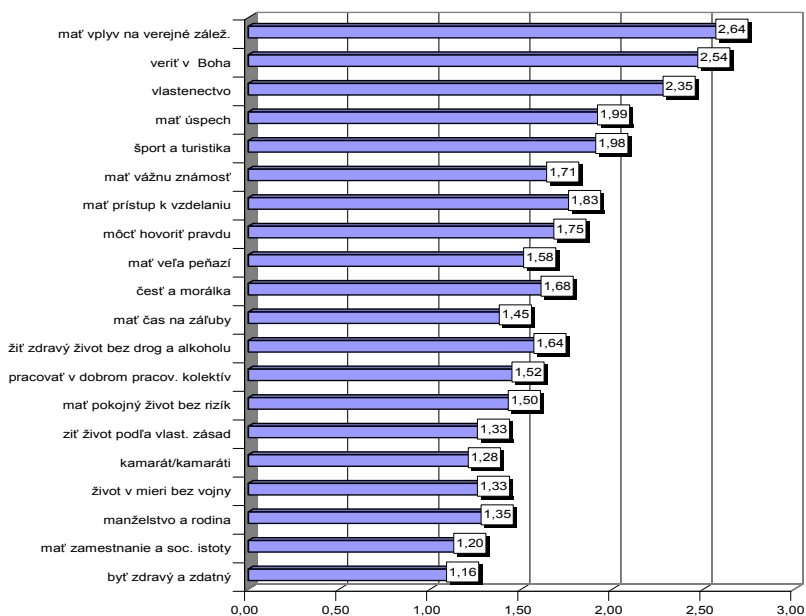
⁴⁴ Čukan, K. a kol.: Mládež a armáda, Bratislava, MO SR 2007, s. 27

⁴⁵ To je poznatok, ktorý nám potvrdzujú aj iné výskumy.

k brannosti a tým aj chápanie zodpovednosti občanov za svoj vlastný štát⁴⁶.

Graf č.25

Dôležitosť životných hodnôt
(od najmenej dôležitých po najdôležitejšie, v
stredných hodnotách, n = 1095)

Problematika životných hodnôt je veľmi široká a vyžadovala by si podrobnejšiu analýzu. Takáto analýza nie je však našim cieľom.

⁴⁶ Pozri Čukan, K. a kol.: Mládež a armáda, Bratislava, MO SR 2007, s. 29

Význam hodnoty vlastenectva je pre obe skupiny zhruba rovnaký, čo svedčí o tom, že pohľad na túto hodnotu sa vekom výrazne nemení.

Zaujímala nás aj otázka, či sa výraznejšie odlišuje „hodnotový svet“ záujemcov o službu v armáde od hodnotového sveta celej mládeže.

Ukázalo sa, že nie je podstatný rozdiel v tom, ako sú hodnoty, ktoré sme do dotazníka zaradili významné pre celú populáciu mládeže a pre skupinu záujemcov o službu v armáde. Určité rozdiely badať len v tom, že adepti vojenskej služby považujú za viac dôležité, v porovnaní s celou populáciou mládeže, životné hodnoty „mať vplyv na verejné záležitosti“, „mať úspech“, „športovať a pestovať turistiku“ a „byť dobrým vlastencom“, „veriť v Boha“, „stretávať sa s čestným a morálnym správaním“.

V skupine záujemcov o službu v armáde dominujú predovšetkým chlapi, čo je možným vysvetlením toho, že hodnota „mať dobré manželstvo a spokojný rodinný život“ je preferovaná v tejto skupine o niečo menej ako v priemere celej populácie mládeže.

Záver

Monotematický empirický výskum mládeže, ktorý na základe zadania Ministerstva obrany SR realizovalo Národné osvetové centrum v Bratislave v októbri a novembri 2007, priniesol mnoho veľmi zaujímavých a cenných informácií.

Všeobecne možno konštatovať, že len menšia časť mládeže sa bližšie zaujíma o problematiku armády a vojenstva.

Medzi mládežou neprevládajú pacifistické názory. Mládež akceptuje existenciu armády na Slovensku a dôveruje jej.

Mládež podporovala úsilie Slovenska vstúpiť do NATO pred rokom 2004. Ukazuje sa, že aj v súčasnosti, štyri roky po vstupe do NATO, je mládež tou skupinou v spoločnosti, ktorá najviac podporuje členstvo Slovenska v Aliancii.

Z údajov, ktoré sme získali vyplýva, že regrutačný potenciál pre ozbrojené sily SR tvorí zhruba 3% mladých vo veku od 16 do 30, čo prepočítane na absolútne čísla znamená cca 40 000 mladých ľudí. Toto číslo však treba brať s rezervou a treba s ním narábať opatrne, pretože je dosť dlhá cesta od vysloveného záujmu k reálnemu kroku podania žiadosti o službu v profesionálnej armáde a aj potom je mnoho úskalí, cez ktoré sa adept služby v armáde nemusí dostať.

V širšom kontexte výskum naznačil, že tí, ktorí majú zodpovednosť za nábor do našich ozbrojených síl, pri získavaní mladých môžu uvažovať len o každom ôsmom mladom človeku vo veku do 30 rokov.

Relatívne vysoký záujem o prácu v armáde je medzi mladými ženami, najväčší záujem o prácu v profesionálnej armáde je na východe Slovenska.

Najčastejšie uvádzanými motivačnými faktormi vstupu do ozbrojených síl SR sú materiálne - finančné aspekty a sociálne istoty. Avšak aj zaujímavosť práce a spoločenská prestíž vojenského povolania zohrávajú svoju rolu pri rozhodovaní vstúpiť alebo nevstúpiť do armády.

Regrutácia do armády musí počítať aj s demotivačnými faktormi s tým, že vojenské povolanie je rizikovým povoláním a pre mnohých je to povolanie, na výkon ktorého nemajú osobnostné predpoklady.

Kľúčovú úlohu v informovanosti o armáde majú a budú mať aj v budúcnosti médiá. Tomu bude treba prispôbiť regrutačnú stratégiu. Tak ako sa to začalo v nedávnej minulosti, bude treba chodiť za mládežou, bude potrebné prispôbiť sa návykom a naturelu mladých, tomu, ako trávia voľný čas, čo počúvajú, akú hudbu preferujú a pod..

Náš výskum rozšíril poznatky nielen v oblasti výskumu mládeže, ale aj profesionalizácie armády. Samotný výskum nás inšpiroval k potrebe ďalej inovovať výskumné nástroje a rozvíjať nielen empiriu, ale aj teóriu v tejto oblasti.

Príloha:

**REPREZENTATÍVNOSŤ VÝBEROVÉHO SÚBORU MLÁDEŽE
VO VEKU OD 16 DO 30 ROKOV (v %)**

vzorka: 1095 respondentov

KVÓTOVÝ ZNAK		Populácia	Výber 10/2006
POHLAVIE			
	muži	50,9	50,9
	ženy	49,1	49,1
VEK			
	16 – 20 rokov	33,4	33,4
	21 – 25 rokov	35,4	35,2
	26 – 30 rokov	31,2	31,4
VZDELANIE			
	základné	23,6	24,1
	vyučení, stredné bez maturity	26,1	25,3
	úplné stredné s maturitou	42,5	42,3
	vysokoškolské	7,8	8,3
VEĽKOSTNÝ TYP OBCE			
	do 1 999 obyvateľov	30,3	30,4
	2 000 - 4 999 obyvateľov	13,6	12,6
	5 000 – 19 999 obyvateľov	15,3	15,9
	20 000 – 49 999 obyvateľov	16,0	15,8
	50 000 – 99 999 obyvateľov	12,0	11,1
	100 000 obyvateľov a viac	12,8	14,2
NÁRODNOSŤ			
	slovenská	85,8	88,2
	maďarská	9,7	10,4
	iná	4,5	1,5

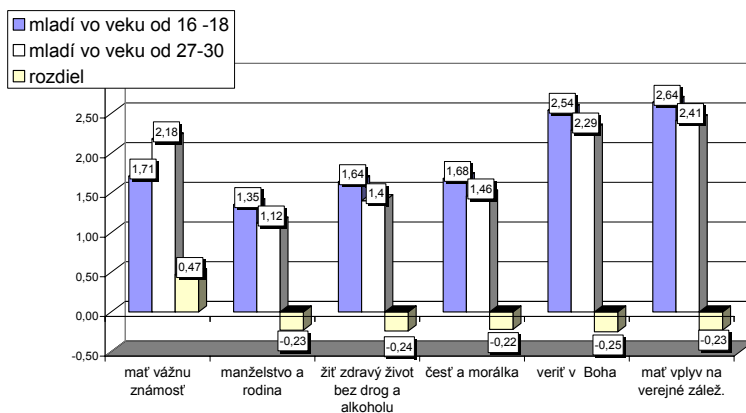
KRAJ			
	Bratislavský	11,2	12,5
	Trnavský	10,4	11,3
	Trenčiansky	11,2	9,2
	Nitriansky	13,0	12,4
	Žilinský	13,0	12,8
	Banskobystrický	11,9	12,5
	Prešovský	15,0	15,7
	Košický	14,3	13,7

Napriek tomu by sme chceli upozorniť na jeden poznatok, ktorý sme zaregistrovali pri hlbšom skúmaní údajov. Ide o poznatok, ktorý potvrdzuje hypotézu, že s vekom sa mení rebríček hodnôt. Platí to aj pre skupinu mládeže.

Pri porovnaní hodnotového rebríčka mladých vo veku od 16 do 18 rokov a vo veku od 27 do 30 rokov sa ukazuje, že najväčší rozdiel je medzi nimi v preferovaní takých hodnôt, ako je hodnota „manželstva a rodiny“, „žiť zdravo bez alkoholu“ , „žiť čestne a morálne“, „veriť v boha“, „mať vplyv na verejné záležitosti“. Vo všetkých týchto hodnotách (ukazovateľoch) starší respondenti vykázali vyššiu mieru významnosti (považujú ich za významnejšie) ako mladší respondenti. Najväčší rozdiel však medzi týmito skupinami je v hodnote „mať vážnu známosť“. Zatiaľ, čo pre mladších je to dôležitá životná hodnota, v rebríčku hodnôt starších je táto hodnota na jednom z posledných miest.

Graf č. 26⁴⁷

Preferovanie životných hodnôt dvoch skupín mládeže veku
(hodnoty, v ktorých sa najviac skupiny mladých odlišujú, v stredných hodnotách)

⁴⁷ V tomto grafe tiež platí, že čím nižšie číslo, tým je hodnota viac preferovaná.

NÁZORY MLÁDEŽE NA OBRANU VLASTI A ARMÁDU

Vydalo Ministerstvo obrany SR
Kutuzovova 8, 832 47 Bratislava

Autor: PhDr. Karol Čukan, CSc., (karol.cukan@mod.gov.sk)

Lektorovali: doc. PhDr. František Škvrnda, CSc.
PhDr. Ľubor Hallon, CSc.

Jazyková korektúra nebola vykonaná

Tlač: MO SR, Bratislava

ISBN 978 – 80 – 89261 – 15 - 4